



ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD) 1 decembre st. v. 13 decembre st. n.	<i>Ese in fiecare duminică.</i> Redacțiunea : Strada principala 375 a.	Nr. 48.	ANUL XXVII. 1891.	Prețul pe un an 10 fl. Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$ de an 2 fl. 70 cr. Pentru România pe an 25 lei
---	--	----------------	------------------------------------	---

M. Kogălniceanu.

— Autobiografie. —

— Introducerea discursului ținut de ilustrul bărbat la jubileul Academiei Române in 1/13 aprile 1891. —

*Sire !
 Pré grațiosă Dómnă și Regină !
 Altețá Regală !
 Dómnelor și domnilor !*

Colegii mei mi-au incredințat misiunea de a lua și eu cuvântul în această mare și frumoasă zi, în care serbăm jubileul de 25 de ani al fundării Academiei Române. Acestă onoare o datoresc vârstei mele înaintate.

În adevăr, cu excepțiunea venerabililor noștri colegi dnii N. Kretzulescu și G. Barițiu, eu sînt, dintre toți ceilalți academicieni, cel mai în vîrstă. Și, decă ar fi esact anul nașcerii mele ce mi-l dau nu numai biografii străini, dar și literatorii români, cari au binevoit a se ocupa cu scrierea vieții mele, eu aș fi mai înaintat în bătrânețe decăt chiar nestorii mai sus numiți ai Academiei Române. După Lexiconul de conversațiune al lui Meyer (Meyer's Konversations-Lexicon) eu aș fi născut la 1806; și nu mai de mult decăt sînt cîteva săptămâni, «România Literară» mi-a dat această vîrstă; astfel aș numără 85 de tómnne, n'am pretențiunea de a țice primăveri. Să-mi fie permis a rectificá această dată. Eu sînt născut în Iași la 6 septembrie 1817, după cum rezultă din însemnarea originală scrisă de tatăl meu în Ciaslovul nașcerilor și morților familiei Kogălniceanu, o carte care, sînt încă cîteva ani, ca un adevărat registru al stării civile, se obicinuiă a se păstrá din tată în fiu mai în tóte familiile noastre.

Tatăl meu a fost vornicul Ilie Kogălniceanu, maica mea Catinca, născută Stavilla, erá coborîtore dintr'o familie genovesă stabilită de secole în vechia colonie genovesă Cetatea-Albă (Akerman), de unde apoi s'a fost răspândit în tótă Basarabia, unde și astăzi sînt mulți proprietari purtând numele de Stavilla.

Esprimându-mi-se dorința ca, cu ocaziunea acestor zile ceremoniale, să eitez cîteva fapte din istoria contemporană, petrecute sub ochii mei, ori sevărșite cu micul meu concurs, Maiestățile Vóstre să binevoescă grațios a-mi învoi de a precedá lucrarea mea cu cîteva cuvinte cari se rapórtă la zilele tinerețelor mele.

Bătrânii iubesc a povestí despre cele întemplate în junețea lor; și eu nu pot remănec străin de această slăbiciune a vârstei mele.

Nașul meu, adecă acela care m'a luminat cu sfântul botez, întrebunțez stilul bētrānesc, a fost Domnița Marghióla Calimach, soția logofētului Grigorie Sturdza, tatăl reposatului Mihail Sturdza, fostul Domn al Moldovei. Domnița Marghióla iubiá fórte mult pe maică-mea, care, copilă tineră, a fost remasă orfană de tată și de mamă și incredințată epitropiei logofētului Grigorie Sturdza, — bunul meu despre mamă medelnicerul Stavilla avēnd moșta sa vecină cu moștile din Basarabia ale familiei Sturdzeșci, astăzi proprietăți ale princesei Maria Gorciakoff, fiica fostului Domn al Moldovei. Domnița Maria Calimach vorbiá numai grecește; ea me iubiá mult de mic copil, și când me luá în brațe, ea îmi esprimá dragostea într'a me desmierdă cu bătaie de pămîțe pānă când leșinam de plāns, și întovărășite aceste cu tóte numirile desmierdătore greceșci ce se întrebunțeză la copii.

La sevărșirea ei din viață, Domnița Marghióla me recomandă iubirei și îngrijirei fiului seu Mihail Sturdza, carele deja în tinerețe luase primul loc între cei mai invēțați și talentați boeri tineri ai Moldovei. Acestei misiuni lāsate cu limbă de mórte Mihail Sturdza, ajuns Domn al Moldovei în 1834, în acelaș an, împreună cu fiii sei Dimitrie și Grigorie, m'a trimis la invēțatură în Francia și anume la Lunéville, unde furēm incredințați îngrijirei abatelui Lhommé, preot catolic, carele, din cauza marei revoluțiuni franceze, ca mulți alți emigrați francesi, se refugiase în Principatele române. Abatele Lhommé, retras în Iași, a fost dirijat educațiunea și instrucțiunea tinerului Mihail Sturdza, și dar acesta ajuns Domn nu putea să incredințeze creșcerea și îngrijirea copiilor sei și a mea decăt aceluia care făcuse din el cel mai invēțat boer de pe timpurile lui. Noi gāsirām pe abatele Lhommé, de și octogenar, încă în plină vigóre și profesor de retorică, de limba și literatura latină la colegiul din Lunnéville, colegiu comunal care se bucurá de o mare reputațiune prin capacitatea profesorilor și care a produs mai mulți bărbați însemnați ai Franciei. În casa părintescă n'am fi putut fi mai bine tractați decăt în sinul familiei Lhommé, sub privigherea activă a abatelui. Eram cei întei din clasele noastre. Dar după un an politica se amestecă și în afacerea colegianilor români din Lunéville.

Consulii ruși, pe atuncia prea puternici în Bucureșci și în Iași, făcură dlui Mihail Sturdza respectuóse observări pentru trimiterea în Francia a fiilor sei și a altor cîteva fii de boeri, căci afară de mine

mai erau trimiși și doi fii ai logofetului Lupu Balș și un altul Nicu Cassu. Educațiunea franceză se părea marelui nostru protector, împăratului Nicolae I, prea revoluționară; furăm dară luați din Lunéville și conduși la Berlin la sfârșitul anului 1835.

Berlinul de pe atunci își dobândise numele de Atena Germaniei; și prin patriotismul, inteligența și marea mișcare națională ce domnia în toate clasele nobile și burgheze ale capitalei Prusiei, de pe atunci se prevedea rolul cel mare ce 35 de ani în urmă Prusia avea să jöce în istoria omenirii, ajungând apoi la egemonia întregii Germanie, la reinvierea imperiului lui Barbarossa.

Noi tinerii români furăm așezați într-o familie privată și anume în casa pastorului Souchon, parocul bisericii coloniei franceze, refugiată în Beriin după revocațiunea edictului de Nantes, multămită protecțiunii luminate a marelui Elector de Brandenburg, Frederic Wilhelm (1640—1688) bunul lui Frederic cel Mare. Acastă colonie a păstrat până astăzi libretățile ce i s'au dat de acest mare principe; ea are biserica sa, spitalul seu, gimnasiul seu, biblioteca sa; în toate aceste limba franceză este predominantă și astăzi. Membrii sei actuali sânt toți deveniți buni germani și mulți din ei, păstrând numele lor de familie franceză, represintă omeni însemnați cari și-au făcut în istoria Germaniei un nume cunoscut în științe, în arte, în armată, în diplomație; dar nici odată n'au uitat originea lor. Ei odată pe an se adună într'un banchet frățesc în care reînnoesc aducerile lor aminte de Franca, de prigonirile făcute religiunii lor de regele Ludovic XIV și de bătrâna de Maintenon, prigoniri cari au silit pe părinții lor de a-și părăsi patria. Tot atunci, și cu pahare pline, ei cu inimele ardente, realță nesfârșite toaste în memoria Marelui Elector, care le-a dat un generos refugiu, libertatea cultului lor și o nouă patrie. Tiner de optsprezece ani, am luat parte la aceste agape și inima mea s'a infierbîntat în fața acestor bărbați de bine, cari trimiteau o neștersă aducere aminte vechei lor patrie, dar tot deodată aveau cunoștința de ce datoriau patriei noue.

După un an, am fost strămutați în casa și sub privegherea unui alt om distins, pastorul Ionas, discipolul favorit al marelui teolog Schleiermacher și editorul operelor acestui spirit înalt al bisericii protestante. Pastorul Ionas eră un bărbat distins; el avea deja un nume bine vădut și eră înscrisit cu familia lui Huffeland, autorul «Macroboticeii séu Arta de a trăi mult», și cu familia comitelui Schwerin, urmaș al marelui feldmareșal al lui Frederic cel Mare. În casa sa se adună societatea cea mai alésă și din nobleță și din burghesime, care de pe atunci luase un loc însemnat în Germania, puindu-se în fruntea ideilor naționale și a reformelor sociale cari se răspândise în totă Germania. Stégul lor eră înainte de toate unirea patriei germane.

Consilierul de stat Alesandru Sturdza, coleg al lui Capodistria, cu carele lucrase mult la Petersburg pentru emanciparea Eladei, rudă a lui Mihail Sturdza, și după a căruia recomandațiune noi furăm îndreptățiți pastorului Ionas, — în timpul petrecerii sale în Berlin, și acesta eră mai neîntrepută, — eră unul din vizitatorii cei mai deși ai casei pastorului. El priveghia de aproape studiile noastre, ba devenia chiar profesorul nostru de religiune. Sub dictarea lui am scris în limba franceză «Études historiques, chrétiennes et morales», pe care le-am tipărit apoi în Iași și s'au tradus și în limbele română, greacă și rusă.

Acetei societăți datoresc dezvoltarea micii mele inteligențe și amorul pentru tot ce este frumos și mare în viața omului.

Intrat apoi student la universitate, am avut de mari dascăli pe Gans, profesor de dreptul natural, care eră de o elocvență atât de mare, de un liberalism în idei atât de larg, încât din toate părțile Germaniei și chiar din alte țeri, alergau cu mii de studenți ca să-i asculte vorbirea și elocvența sa dulce ca o melodie; astfel încât au trebuit a se abate păreții la două săli pentru a lărgi sala unde el predică știința tinerei generațiuni germane.

Am avut de dascăl pe Leopold de Ranke (1795 — 1886), marele istoric, căruia, cu ocaziunea jubileului seu de 60 de ani de profesorat, ajuns la adânci bătrânețe, am avut și eu onórea a-i adresă acum câțiva ani, 20 februarie 1877, felicitările mele, felicitările înteiului seu student român dela universitatea din Berlin.

Am avut fericirea de a avé de dascăl pe marele Savigny, celebrul profesor de dreptul roman, celebrul ministru de justiție și unul din fiii cei mai distinși ai coloniei franceze din Berlin.

În salónele dlui de Savigny am fost prezentat și lui Alesandru Humboldt (1769—1859), carele îmi arată în general un deosebit interes pentru țerile române, atât de necunoscute pe atunci, încât nici numele de români nu se șcicia. De acesta în adevăr nu trebuie să ne mirăm, când ênsuș în Moldova și în Muntenia numele de Român nu eră întrebuintat, înlocuit fiind prin numele provincial de Moldovean și Muntean. Bătrânul Asaki totă viața lui n'a putut găsi potrivita terminațiune franceză la cuvântul Român, vorbind și scriind les Roumounis. Să-mi fie permis a-mi face un merit, afirmând că eu cel înteu am întrebuintat în limba franceză cuvintele de Roumain și de Roumanie. La Berlin, pe timpul petrecerii mele, și chiar în salónele culte mai tot așa de puțin cunoscut eră și numele de Moldauer séu Wallache. Mie mi se șcicia der schwarze Grieche, pentru că aveam părul negru, și pe atunci Berlinul eră încă un oraș cu totul și esclusiv al Germaniei de Nord, unde predominau mai cu deosebire figurile blonde.

Alesandru Humboldt, spirit eminentemente cercetător, îmi arată o deosebită dorință de a cunoșce în ce constă literatura noastră, și în deosebi m'a întrebata despre sörtea și caracteristica Țiganilor noștri. Spre a-i satisface curiositatea, eu am scris în limba germană o scurtă privire asupra micii noastre literaturi de pe atunci, pe care am publicat-o în «Lehmann's Magazin für die Litteratur des Anslandes.» Tot pentru Humboldt am publicat apoi o broșură în limba franceză, «Esquisse sur l'histoire, les moeurs et la langue des Cigains» (Berlin, Behr, 1837), în prefața căreia chemam luarea aminte a filantropilor asupra acestui nenorocit popor sclav în țera mea, în sinul Europei civilizate, și tractat ca lucru prin ênseși legile țerei noastre.

Vacanțele le petreceam ordinar în Pomerania la Schwienemünde, pe atunci un mic orașel pe țărmurile mării, séu la Hehringsdorf, sat mic tot pe țărmul mării și recomandat mai înteu de Wilibald Alexis (1798—1871), celebrul romancier, și care, de și eu nu aveam decât douăzeci de ani, me luă în strînsă amicție. Hehringsdorf astăzi este devenit orașul balnear mare și cel mai frecventat al Germaniei de Nord. Cu Wilibald Alexis am vizitat pe jos insula Rügen, castelul Putbus al familiei princiare Malte-Putbus, pădurile misteriose ale vechei țăitâți vende Hertha și cetatea de pământ Arkona, punctul cel mai septentrional al Germaniei, care sémână mult cu cetățile noastre de pământ, movila Răbaei, Cetatea dela Adjud și atâtea altele.

Wilibald Alexis, în olimbările noastre, me iniția

la marea lucrare ce se operă pe atunci în Germania, atât în privința unității politice, cât și în privința aspirațiilor și eforturilor burghesimei de a intra în viața politică, care până atunci aparținea mai cu deosebire nobilimei. El mai întei îmi da amănunțimi asupra mării reforme care se făcuse în Prusia, adică emanciparea și improprietărirea țăranilor prusieni, operată în timpul regelui Frederic Wilhelm III (1797—1840) de către marii sei miniștri Stein (1757—1831) și Hardenberg (1750—1822), reformă care a însuflețit și a îmbărbătat națiunea prusiană spre a scutura jugul frances, care după bătălia de la Iena (1806) apăsă grumazii poporului german. Pastorul Ionas completă învățătura mea în privința mării reforme; el puse în mâinile mele ênseși actele marilor legiuiri, proclamațiilor și reformelor lui Frederic Wilhelm III și cu deosebire edictul din 14 septembrie 1811, care s'a aplicat pe totă suprafața statului Prusiei, desființând claca și ori ce alte servicii către stăpânii de de moși și prefăcând în proprietate absolută în mâna țăranilor ogórele țăreșeci, cu despăgubire în bani odată respunși, séu prin rentă perpetuă, ori prin inapoierea unei părți de pământ. Pastorul Ionas mă făcu cunoscut și cu memoriul compus de principele Hardenberg la Riga în 1812. Prin acest act important marele ministru arată regelui necesitatea prefacerii chiar din temelie a organizației de atunci a statului prusian, pentru a-i da o nouă viață prin înlăturarea a tot ce eră slab în el și prin deșteptarea de puteri noue.

În una din vacanțele de văr comitele Schwerin îmi dădu ospitalitatea în Schweringsburg, vechiul castel al strămoșului seu feldmareșalul lui Frederic cel Mare, comitele Schwerin. Acolo sub ochii mei vëđui aplicarea legii de emancipațiune făcută cu 25 de ani înainte. Am vëđut pământurile emancipate, unele rămase în stăpânirea vechilor proprietari de moși, altele trecute vechilor servi deveniți proprietari. Am vëđut satul vechiu al foștilor clăcași, Alt-Schwerin, și satul nou clădit după emancipare, Neu-Schwerin.

Straniu lucru! Legea proprietății din Prusia avea mare asemănare cu condițiunile proprietății rurale din țerile române. Principiul ce se găseșce în vechia noastră legislațiune, pentru a se da țăranului spre cultivare până la doue treimi din întinderea moșiilor, iar o treime se rezervă în séma stăpânului, există și în Prusia.

Aici am de adăugit, că acest comite Schwerin, care îmi dăduse ospitalitatea în castelul seu, deveni mai târđu și în mai multe rânduri un membru important în partidul liberal și chiar și ministru de mai multe ori, în anii de mare luptă pentru Germania, între 1848—1862.

Tot în timpul petrecerii mele în Berlin, prin camaradul meu de studii, fiul cunoscutului istoric Kohlerausch, am fost prezentat ducesei de Cumberland, sora și Egeria regelui Frederic Wilhelm III, și curând ajunsei în intimitatea principelui Gheorghe fiul ducelui de Cumberland, carele, după suirea pe tron a bătrânului duce de Cumberland, deveni principe regal, mai târđu ênsuș rege de Hanovra sub numele de Gheorghe V și în fine detronat de către ênsuș vërul seu Wilhelm I (1866).

Mulțămită contactului meu cu atăția bărbați însemnați ai Germaniei și primit în cercurile politice din Berlin, am avut fericita ocaziune și puțința de a-mi îmbogăți mintea cu ideile reformatrice ce atunci inspirau înaltele inteligențe ale Germaniei. Da, universității din Berlin, a doua mea mamă, universității Frederica Wilhelma; da, esemplului ce mi-a dat amorul pentru patria germană și pe care l'am găsit în toate păturile societății germane, fie nobilime, fie burghesă, dătoresc eu amorul pentru patria română și

spiritul liberal care m'a însuflețit în toate actele vieții mele.

În lungile mele lupte și lucrări, în prigonirile înverșunate, cari nu odată s'au încercat de a me sdrobi, pururea am avut înaintea ochilor mei acele frumoșe cuvinte pe cari, în memoriul seu către rege, le arată principele Hardenberg ca puternic mijloc de a realță caracterul și bărbăția poporului german pentru desrobirea sa de jugul străin, pentru rădicarea și mărirea Germaniei: «Principii democratice într'un guvern monarhic!»

Binevoitorii mei ascultători nu credă cumcă aceste cuvinte cari le ăic sânt complimente de curtesan adresate unui Hohenzollern, astăđi rege al României.

Totă viața mea, și tiner și în vërstă cöptă, am mărturisit în mai multe rânduri, că culturei germane, că universității din Berlin, că societății germane, bărbaților și marilor patrioți cari au operat realțarea și unitatea Germaniei, dătoresc în mare parte tot ce am devenit în țera mea, și că la focul patriotismului german s'a aprins făclia patriotismului meu român!

În anul 1864, când toți Românii erau departe încă de a gândi la chemarea tinerului principe german Carol de Hohenzollern pe tronul României, în mijlocul luptelor noastre pentru reformele politice și sociale ce se operau atunci, când România eră frământată prin grăua cestiune rurală, — în ședința camerei din 1 iunie 1864, eu am reprodus o parte din cele mai sus espuse privitoare la reformele agrare operate în Prusia în anii 1807—1812; pe aceste date m'am întemeiat spre a responde primului ministru al României-Unite, carele combătea cu un talent demn de o cauză mai dreptă, proiectul liberalilor pentru emanciparea și improprietărirea țăranilor.

Aducându-mi pururea aminte cuvintele principelui Hardenberg «monarchia întemeiată pe instituțiuni democratice», m'am rentors în țeră la 1838 cu angajamentul, și l'am ținut, cu întręga mea generațiune, de a face din țera mea o monarhie întemeiată pe base democratice, lucrând la desființarea robiei Țiganilor, la proclamarea egalității de drepturi și îndatoriri pentru toate clasele întregii națiuni române, la emanciparea clăcașilor și la deplina lor improprietărare pe pământurile stăpânite de țerani în seculi întregi, stropite cu sudórea și sângele lor. Și Dumnezeu bun și milostiv mi-a prelungit viața mea în destul ca să pot ori asistă, ori împreună lucră la severșirea acestor trei mari reforme, și astăđi a me bucură la bătrânețe de rodul semënței depusă de noi în tinerețele noastre în mănóșul pământ al mumei patrie!

Rog pe Maiestățile Vóstre, rog pe ascultători să-mi ierte aceste prolegomena, acéstă digresiune ce am făcut-o înainte de a intra în materie. Bătrânii iubesc. o mai ăic, a spune fapte din tinerețea lor!

M. Kogălniceanu.

Sistemele nu sânt nimic, operele sânt tot.

*

Cu norocul nu se discută.

*

Ipocrizia respectului e mijlocul cel mai puternic ca să te impui.

*

Décă lași pe miserabilul să facă reu, eând îl poți împiedică, însemnă să iei parte la crima lui.

*

Ceea ce se numeșce căsătorie de interes trebuie să fie socotită o căsătorie a doi nebuni.

M u m ă .

Lelea-și cântă cântecu
Și aședă petecu,
Lelea prinde și cărpeșce,
Iar cu gându pribegeșce . . .

Vremea care nu se 'ntorce
Fire albe 'n pâr îi torce ;
Chinuri care-adânc însemnă,
Fața-i fac ogor de tómnă.

Fost-a fost și ea odată
Puișor drăguț de fată,
Inimă de ciocărlie,
Mândră și la graiu hazlie.

Dómne, bine-i mai ședea
Când in horă se prindea :
Dómne, harnică eră,
Spornică de seceră.

Spornică la câmp și-acasă :
Nu șcieai când stă de mėsă,
Și când stă la pusu pânzei,
La muls oi, la storsu brânzei . . .

Par' că fu alaltăieri,
Când veniră colăceri,
Când, după culesu viei,
Trase danțu cununiei.

Și se inhăță la trai
Ați cu ris și mâni cu vai,
Și mai mult' cu vâitătură,
Uite anii că trecură . . .

Prunci avu și toți, din fașă,
Ați țerina o ingrașă ;
Numai unul singurel
I-a remas și-i dus și el . . .

Leica-și cântă cântecu
Și cărpeșce petecu :
El, la óste se trudeșce,
La el gându-i pribegeșce . . .

Bolintin, aprilie 1891.

Radulescu-Niger.

Publicațiunile istorice ale literaturii române în 1882—1889.

De Nic. Densușianu.

(Urmare.)

De pe câmpul sfragisticeii și heraldiceii asemenea memorăm câteva descoperiri și lucrări interesante. Sturdza, nefatigabilul scrutator al istoriei române, în călătoriile sale prin Germania a descoperit în Wiesbaden mai multe documente române¹. Afară de cuprinsul istoric al acestor documente, sigilele lor ofer un interes special pentru istoria noastră medievală. Aici avem un sigillum majus dela Vlad Dracul (1431—45) cu inscripțiune latină.

¹ D. A. Sturdza, Dare de semă despre colecțiunea de documente istorice române aflate la Wiesbaden. București, Academia română. 1888. 4^o. 23 p. și 4 carte. Fr. 1.

Atari sigilla majora cu epigrafă latină în litere monachale se cunosc până astăzi numai șese. Acelea aparțin peste tot timpului celor mai vechi voievozi români, și acesta arată destul de limpede, că vechii principii români au avut și cancelariile sale latine. Alt document al lui Vlad Dracul e provăcut cu sigillum minus, care pòrtă titlul «S(igillum) Ioan(nis) Vlad Voivoda(e)». Din această inscripțiune se vede, că breviațiunea Io, care ocure de regulă în titulele diplomatice ale principilor români, nu e alta decât numele adoptiv Ioan (Ioannes). Cu mult mai mare interes au documentele lui Ștefan în respect heraldic. Prin sigilele pendente ale acestor documente se demonștră afară de tótă îndoielea, că în vechile arme (pajoră, scu!) ale României (Valachiei propriie) nu eră represintat corbul, cum s'a crețut mai târțu, ci vulturele.

Cu respect la genealogie avem dela prof. Picot câteva notițe despre genealogia familiei Brancovici¹, începând cu anul 1326. Altă schiță istorică și genealogică despre principii români Basaraba de Brancovan a publicat Foras în Geneva².

Intorcându-ne la critica istorică însemnă, că eruditul român Manguuca într'un tractat despre Nestor³ a demustrat, că «Voloehii» memorați de acesta, pe cari Ungurii la venirea lor în Dacia și Panonia i-au aflat aici, sânt propriamente Daco-Românii moderni. — O dispută literară particulară s'a escat între erudiții români asupra autenticității croniceii lui Hurul. Lucrul stă astmod : Invățatul moldovén Asaki publicase în anul 1856 o cronică română până atunci necunoscută în literatura istorică. Aceea cuprinde o istorie a Românilor după părăsirea Daciei prin împèratul Aurelian până la fundarea principatelor române Moldova și Valachia. Precum se țice în testul acestei cronice, autorul ei a fost Hurul mare cancelar al Voivodului Dragoș (secl. 13—14). Această cronică ar fi fost scrisă de Hurul în limba latină, și s'ar fi tradus în română numai pe la anul 1495. Scurt timp, după ce a publicat Asaki această cronică, séu mai bine dis versiunea română dela anul 1495, manuscrisul oiriginal a dispărut și așa nu mai pòte fi obiectul unei cercetări în privința paleografică. În literatura istorică inse unii au declarat această cronică de un pur falsificat, alții iară au ținut-o de genuină⁴. Mai dăunădi a pășit Manguuca cu multe argumente istorice pentru autenticitatea acestei cronice, și dènsul vrea să demustre chiar prin această cronică în legătură cu alte documente ungurene, că voivodul Dragoș, primul principe al Moldovei, a fost contimpuran regelui Ladislau Cumanul. — În contra autenticității acestei cronice a scris Tocilescu⁵ și Philippide⁶. Nici întrebarea, cine a fost întèiul fundator al principatului moldav, încă nu e limpedită până acuma. Cronicele române vorbesc de cutare Dragoș voivod în Maramureș (în Ungaria), care a trecut cu trupele sale în Moldova, ș-a întemeiat dom-

¹ E. Picot, Genealogie de la famille Brancovici : Col. I. Traian. (1883) p. 64—82.

² C. A. de Foras, Notice hist. et génealogique sur les Princes Bassaraba de Broncovan antiques descendants des anciens voyvodes, souverains de la Valachie. (Imprimé comme manuscrit à 300 exempl.) Genève, Impr. Jules Guillaume Fick, 4^o. 43 p

³ S. Manguuca, Nestor d. russische Chroniker u. seine Wolohen : Romän. R. III (1887), p. 169—80

⁴ id., D. Chronik d. Huru u. d. grosse militär. Expedition in d. Moldau d. ungar. Königs Ladislaus Cumanus ad reducendos Comanos fugitivos ; ib. (6 Aufsätze).

⁵ Gr. G. Tocilescu, Studii critice asupra cronicelor române. II. Izvodul Spatarului Clănău : Rev. p. ist. II (1885), Vol. IV, p. 464—500.

⁶ A. J. Philippide, Crônisa lui Huru : Convorbiri II, 16 (1882/83), p. 245—58.



PIPA MOȘULUI.

nirea asupra țerei și a colonizat-o de nou. Cronicele și documentele ungare inse vorbesc de cutare Bogdan, asemenea voivod din Maramureș, carele pe timpul regelui ungar Ludovic I (1342—82) a părăsit cu Românii sei Maramureșul și a trecut în Moldova. Asupra acestor întrebări avem a însemna două lucrări noue, una de Onciul¹ și alta de Cogałniceanu². Cogałniceanu mai ales e de părere, că Dragoș și Bogdan ar fi doi voievozi deosebiți, și că din Maramureș au avut loc două emigrațiuni în Moldova, una sub Dragoș, carele ca voivod român a administrat Moldova sub supremația Ungariei; și cealaltă emigrațiune s'ar fi întemplat sub voivodul Bogdan, carele s'a deslipit de supremația Ungariei și așa ar fi fost fondatorul dominațiunii independente naționale în Moldova. — De critica istoriei vechi române se ține și scrierea polemică a referintelui³ în contra lui Xenopol. În aceeaș s'a demustrat, că estinderea imperiului bulgar în nordul Dunărei inferioare aserată de Xenopol e una dintre cele mai mari fabule. — Prof. Bogdan a tractat într'un studiu meritor documentul bulgar al țarului Ioan Caliman Asen⁴, în care acesta poartă titlul fabulos «Autocrat din Ternova și din tot universul, autocrat al Bulgarilor și Grecilor, autocrat peste Moldo-Valachia și Ungaria dela Buda și până la Viena.» Bogdan demustră neresturnabil, că testul acelu document ne mai esistent în original, e un pur falsificat. — Asemenea declară Bogdan de fals și alt document neesistent din anul 1134, în carele principele galițian Ivanco Rostilavicz se titulează principe al districtului moldav de Berlad⁵. — În fine merită a se aminti aci și un studiu istorico-etnologic de Manguuca asupra numelui »Wlach»⁶. Manguuca e de părere, că numele «Wlach» e a se derivă dela numirea etnică Gallus prin strămutarea lui G în W, așa că după densusul «Walach» însemnă propriamente Roman galic. — Broșurile lui Hunfalvy⁷,⁸ sunt simplamente scrieri politice. Aceste se ocupă singur și numai cu impugnarea aspirațiunii naționale a Românilor, cu contrastele politice dintre Unguri și Români și nu au unicul scop de a scrută adevărul istoric, deci trebuie eliminate cu totul din capitulul operelor istorice despre Români. — Acelaș caracter îl au scrierile profesorului Pic față de istoria vechie a Romanilor⁹. Pic declară espres în prefațiunea sa, că scrie ca Slav, și de aci provine că densusul prin această prismă slavică vede pretutindinea în țerile române numai Slavi.

Istoria artelor. Pe terenul istoriei artelor însemnăm un tractat al episcopului Enaceanu despre iconografia bisericii ortodoxe române¹⁰. — Episcopul

¹ D. Onciul, Dragoș și Bogdan fundatorii principatului Moldovenesc: b. 18 (1884/85), p. 253—62, 304—19.

² C. Cogałniceanu, Dragoș și Bogdan seu întemeierea principatului Moldovei, București, Stabil. Socec & Teclu. 1886. 25 p. Fr. 1.

³ Nic. Densușianu, Note critice asupra scrierei dlui A. D. Xenopol «Teoria lui Rösler.» București, tip. Carol Göbl. 1885. 80. 60 p. Fr. 1.

⁴ I. Bogdan, Diploma lui Ion Caliman Asen din 1192: Convorbiri lit. 23 (1889—90), p. 449—458.

⁵ id., Diploma Barladénă din 1134 și principatul Bărladului, (Estras din Analele Academiei române Seria II, XI.) București, Academia română 4^o. 48 p. Fr. 0,60.

⁶ S. Manguuca, Walach oder Vlach (E. ethnologische Studie): Romän. R. p. 214—25.

⁷ P. Hunfalvy, Die Rumänen u ihre Ansprüche. Wien und Teschen. Carl Prochaska. 1883 365 p.

⁸ id., Neuere Erscheinungen d. romanischen Geschichtschreibung. Wien u. Teschen, Prochaska. 1886. 252 p.

⁹ J. L. Pic, Z. romanisch-ungarischen Streitfrage. Leipzig. Duncker & Humblot. 1886. 436 p. u. 1 Karte. (Romän, R. 2 (1886), p. 60/3.)

¹⁰ Enaceanu, Iconografia în biserica ortodoxă română: BORom. 10 (1887), p. 172—89. București, tip. cărților bisericesti.

Melchisedec a tractat într'un memoriu cătră Academia română¹ despre doue icône faumaturge (miraculoase) din muntele Athos, care ar fi de proveniență română. Cogałniceanu, fostul președinte al Academiei române, a publicat în «Revista pentru istorie» mai multe modele de pictură religioasă bisericească în România din secl. 18². Cu privire la monumentele arhitectonice ale României locul prim îl cuprinde biserica catedrală dela Curtea-de-Argeș. Aceea s'a edificat în timpul dela 1513—18 de principele Neagoe Basarab, și despre acea biserică scrie un cronist de atunci, că nu e așa de mare ca templul lui Solomon și biserica S. Sofia a împăratului Iustinian, dară în privința frumșetei arhitectonice stă peste acestea. În timpul mai târziu inse această biserică monumentală a devenit pradă focului și cutremurilor de pământ, și într'această stare defectuoasă a ramas până la anul 1875, când regele Carol I decise a o scăpă de ruina totală; astmod ea s'a restaurat în stilul seu bizantin de mai nainte. O descrițiune a acestei biserici cu mai multe planuri și ilustrațiuni în ale diferitelor stiluri s'a publicat de profesorul Tocilescu³.

De interes special e memoriul academicului Marianu asupra chromaticii (arta de văpsire) femeilor române⁴. Este de comun cunoscut, că portul românesc se compune dintr'o combinațiune de diferite colori. Țerancele române țes și coloréză toate stofele necesare pentru îmbrăcăminte de serbători și de toate zilele a întregii familie. Ele coloréză cea mai mare parte cu plante, și aceste colori nu-și pierd splendorea și nuansele prin scăldare și splere. Arta respectivă de văpsire a româncelor e o moștenire străveche, căci terminologia ei e perfect română.

(Va urmá.)

T. Roșiu.

Proverbe.

Vai de acela care, neputend prin sine, speră mântuirea dela mâni străine. (Românesc.)

Câinii latră, dar caravanaua trece. (Arab.)

Șarpele decă-l încăldești în sin, te mușcă. (Rusesc.)

După ce a ars casa, nu mai e nevoie să mături coșul. (Românesc.)

Lingușirea stă în casă, iar adevărul tremură de frig afară. (Englezesc.)

Omul beat se deșteptă, dar prostul nici odată. (Rusesc.)

Dracul are patru ochi. (Românesc.)

Mare e țarul, dar mai mare e gerul, țarul oprește armata pe loc, iar gerul și érba să crească. (Rusesc.)

Totd'auna binele se uită mai lesne ca reul. (Francesc.)

¹ Melchisedec, Despre icónele miraculoase dela Athos. București, Academia română. 1883. 3 p. Fr. 0,20.

² M. Cogałniceanu, Colecțiune de modeluri de pictură religioasă: Rev. p. ist. 1 (1883), p. 33/6 și 8 carte.

³ Tr. Tocilescu, Biserica episcopală a mănăstirei Curtea-de-Argeș restaurată în zilele M. S. regelui Carol I, București (edată prin ministeriul de culte român). 1886. 2^o. 100 p.

⁴ S. Fl. Marianu, Chromatica poporului român. București, Academia română, 1882. 55 p. Fr. 1.



Servitórele nóstre.

De Octave Mirbeau.

(*Cucóna.* Patruzeci și cinci de ani. Infățisare de burghesă bogată și cărtitoare. Toaletă severă, austeritate provincială.

Servitóre. Slăbuță și suferindă, față cam pustie de hrană rea și lipsuri. Curățică și sveltă, cu o rochie neagră. O scurteică neagră îi strînge talia subțire. Pe cap poartă o bonetă albă cocheta, care lasă să se întrevadă pe fruntea descoperită, niște păr blond.)

Cucóna. (După ce o examinează bine și cu privire întepătoare.) Mi te prezintă dar ca o servitóre?

Servitóre. — Da, conia.

Cucóna. — Cum te cheamă?

Servitóre. — Sofia de Godec.

Cucóna. — Ce ții?

Servitóre. — Sofia de Godec.

Cucóna. — Sofia!... ăsta nu e nume de servitóre... e nume de fată tineră. Decă intri în slujbă la mine, să nu te mai numești Sofia... ci Sidonia... E mult mai comod așa.

Servitóre. Voia matală conia.

Cucóna. — De unde ești?

Servitóre. — Din Saint-Briene...

Cucóna. (Cu dispreț.) — Din Sain Briene! prin urmare ești o Bretonă... (accentuând disprețul.) Nu-mi prea plac Bretonii... Nu-s curați...

Servitóre. — Sărut mâna conia, dar eu is foarte curată...

Cucóna. — Ții dta! dar de unde știi că e așa?... Dar în sfârșit nu e vorba acuma de curățenie!... câți ani ai?

Servitóre. — Douzeci și șase.

Cucóna. (Ironică.) — Douzeci și șase?... n'ai fi numerând duminicile și serbătorile?... Pari a fi cu mult mai mare. De geaba că pe mine nu me înșeli...

Servitóre. — Conia, eu n'am obicei să înșel... Ve asigur că n'am mai mult ca douzeci și șase de ani... Și decă arăt mai mare în vîrstă, pricina este c'am fost bolnavă multă vreme.

Cucóna. (Aspră.) — Ai fost bolnavă!... Te privesc de pe acuma, că casa noastră e destul de grea și că-mi trebuie o femeie robustă și cu spor la lucru.

Servitóre. — Dar acuma nu-mi mai lipsește nimic. M'am vindicat!

Cucóna. — Treba dtale! Dar în sfârșit nu de asta e vorba acuma... Ești încă fată mare, séu măritată? Ce ești?

Servitóre. — Sînt văduvă.

Cucóna. — Ah!... îmi place a crede că n'ai copii!...

Servitóre. (Foarte timidă.) — Am o copilă mistică.

Cucóna. (Strîmbându-se și făcînd niște mișcări ca și când ar fi alungînd muștele.) — Oh! să nu-mi aduci copii în casă!... Să nu-mi aduci... nu!... Unde este copilă?

Servitóre. — O ține o mătușă a bărbatului meu.

Cucóna. — Dar cu ce se ocupă mătușa aceea?

Servitóre. — Ține o cărciumă la Rouen.

Cucóna. — Dîmne, ce ocupație urită! în fine!... Dar de câți ani e copilă?

Servitóre. — De optsprezece luni.

Cucóna. — Decă vei intră în slujbă la mine, n'o să-ți dau voie de a-ți aduce copilul aici... Nu vreau să am un măidan în casă, ca unul să intre, altul să iese... Nu, nu... Ori și cum, sîntem destul de espuși cu curentul...

Servitóre. — Dar conia o să-mi dea voie de sigur de a me duce din când în când să-mi ved copila?...

Cucóna. — Nici de cum! La mine nu incupe plimbarea... Obiceiu de casă... Eu țin servitori să-i plătesc, pentru ca ei să-mi umble pe uliți... Ai ceva certificate?

Servitóre. — Da, conia. (Scote din buzunar o hârtie în care sînt învelite niște certificate îngălbenite, murdărite și mototolite.) Poftim, conia... (Le dă cucónei.)

Cucóna. (Desface o colă de hârtie și ceteșce) — «Certific că fata S...» (Înterupendu-se.) Fată... așa dar nu ești măritată?... ai un copil și nu ești măritată!...

Servitóre. — Sărut mâna, conia... Eu m'am măritat acuma 3 ani... și certificatul acesta datéază de 6 ani... Fii bună conia și te uită...

Cucóna. (Rencepînd cetirea certificatului), — «că fata Sofia Le Godec, a slujit la mine timp de 13 luni și că n'am avut a-i reproșă nimic, cu privire la lucru și cînsté!» Ah da, mereu aceleași vorbe!... certificate care nu ție nimic... Dar aste nu sînt informațiuni, me înțelegi? Unde locueșce dîmna acésta? aș vré să-i scriu și să-i cer deslușiri...

Servitóre. — A murit!

Cucóna. (Bănuitoare.) — A murit!... (Ironic)... Ai un certificat, și persóna care ți l'a dat, nu mai trăeșce... Înțelegi bine că e cam nostimă tréba!... (Luînd în mână un alt certificat)... Și persóna asta d'aici?... E mórtă și ea?

Servitóre. — Nu, conia... Dna Robert, se află acum în Algeria, cu bărbatu-seu care e colonel.

Cucóna. (Esclamînd.) — În Algeria! bine!... Și cum vrei, să pot scrie eu în Algeria?... Unii au murit, alții s'au dus în Algeria. Veți bine că e cam estraordinar lucru cu dta...

Servitóre. — Dar mai am și alte certificate... Fii bună cuconia și veți și celelalte...

Cucóna. — Ah da. Véd eu bine că ai mult... Da, véd eu c'ai schimbat cam des locurile, ba că le-ai schimbat chiar des de tot... Și nu uită dragă, că la vîrsta dtale, obiceiul acesta de nestatornicie nu prea ție lucruri bune despre dta! În fine! lasă aici certificatele. O să me mai gîndesc... Dar ce știi să faci, la ce te pricepi?

Servitóre. — Știu să fac menagiul în casă, să cos și să servesc mésa.

Cucóna. — Știi să ingrași păsările?

Servitóre. — Nu, conia... Asta nu me priveșce pe mine.

Cucóna. (Aspru.) — Pe dta te privesc tóte cele. Ai înțeles? Dta trebuie să faci tot ceea ce-ți poruncesc stăpânii... După cât înțeleg, dta trebuie să ai un caracter detestabil!...

Servitóre. — Nici de cum, conia... Nu-s îndrăsnéță...

Cucóna. — Dta multe poți să spui. Așă ție tóte că nu-s îndrăsnéțe... Și pe urmă te pomenești că-ți amăresc țiilele cu obrăzniciiile lor... În sfârșit să vedem... Nu este tocmai mult de lucrăt în casă la mine, dar ori și cum, slugile mele se cuvîne să fie harnice... Trebuie să se scóle la orele 5 dimineța.

Servitóre. — Dar iérna?...

Cucóna. — Iérna tot așa... Fiînd că servitóre șterge scara, directică în sala de mîncare, în salon și în biurou la dumniului. Bună óră, eu țin mult la curățenie. Nu-mi place să véd nici măcar un grăunte de praf... Mobilele să fie curate lucitóre, să te poți oglîndi în ele. Pe urmă la mine, se ocupă cameriera de curte.

Servitóre. — Nu știu.

Cucóna. — Lasă c'o să te invêț. Servitorea spělă, drege și calcă rufele . . . afară de cămășile lui bărbatu-meu. Eu nu dau de cusut nimic la croitorii, decât rochiile mele. Servitorea servește mēsa și ajută pe bucătăriță de a spělă și a uscă tacămurile. Trebuie ordine, multă ordine . . . Țin la ordine ca la ochii din cap, dar la curățenie și mai mult . . . De altmintelea, tôte cele le țin închise și decât trebuie ceva, atunci trebuie să me întrebe mai întēiu pe mine, fiind că eu țin cheile. Ce obiceiuești să mânânci dimineață ?

Servitorea. — Cafea cu lapte.

Cucóna. — Cafea cu lapte ? . . . Da, la tôte le place cafea cu lapte . . . Ei bine, trebuie să știi că și mie îmi place asta . . . Ți-oi da supă . . . E și mai bine pentru stomac.

Servitorea. — Sărut mâna coniață. Me iertă decât ve întreab, ce dați de beut ?

Cucóna. — Dau un litru de cidru.

Servitorea. — Coniață, nu pot bé cidru . . . Mi-a oprit doctorul.

Cucóna. — Ți-a oprit doctorul ! . . . Ei bine . . . eu o să-ți dau un litru de cidru . . . Decă îți place inse vin, atunci o să-ți cumperi. Te privește ! cât ceri pe lună ?

Servitorea. — Patruđeci de lei, cel puțin.

Cucóna. (Esclamând.) — Patruđeci de lei ! . . . dar ai inebunit, patruđeci de lei ! Asta e ceva neauđit ! . . . altă dată se plătia mult cincispredece și te servia mult mai bine ca ađi. Patruđeci de lei . . . și nici nu știi măcar cum se îngrășă păsările. Dar nici nu știi nimic . . . Eu dau treiđeci de lei, pare-mi-se că plătesc prea mult peste măsură de mult . . . La mine decât intri n'ai nici o cheltuielă . . . Nu-ți cer să-mi umbli imbrăcată boerește . . . Pe urmă ai și hrană . . . O să veđi ce hrană dau eu . . . Trebuie să știi că eu singură fac porțiile.

Servitorea. — Mi se plătia patruđeci de lei peste tot locul unde am fost până acuma.

Cucóna. (Înțepător.) — Ei bine, de ce nu te întorci iar acolo . . . Poțim certificatele . . . certificate de ómeni morți . . . Poți să mergi.

Servitorea. (Stringe certificatele și le viră cu băgare de sēmă în buzunarul rochei, cu glas timid.) — Decă coniață ar vré să-mi dea treiđeci și cinci pe lună ?

Cucóna. — Nici un gologan, plécă ! . . . Slavă Domnului nu e lipsă de . . . vagabonde ca dta ! . . . Plécă ! (Servitorea ese.)

Cucóna. (Singură.) — Halal de servitori ! . . . ce pacoste ! . . .

Nu mai gasești un om care să te servescă cum se cuvine.

B o n b ó n e .

Păcală se plânge de miseria sa unui amic, care-i oferă un post plătit cu 1800 lei ȳicēndu-i :

— Primește p'acesta până gāsești altu mai bine plătit.

— Imposibil, dragul meu, eu cāștig mai mult împrumutându-me.

*

O observație :

— Ai observat că, atunci când ȳici cuiva »șcii ? » vorba asta însemnēză că cređi că nu șcie ?

*

Mama gāsește pe Mitică, în vērștă de 5 ani, cu obrazul plin de dulcēța.

Ea-i ȳice :

— Ce mi-ai face, decât m'ai vedē atât de murdară pe obraz, cum ești tu ?

— Aș linge dulcēța. *

Confraternitate.

Un ȳiarist ȳicea ieri unui confrate :

— Îmi pare fōrte bine că ai injurat pe Ziareșcu.

— Dar de ce nu l'ai injurat tu ?

— Nu pot . . . mi-e prieten. *

Bolnavul cătră doctor :

— Mi-ai recomandat, doctore, să evit ori ce emoțiune ; și dta îmi trimiți nota speselor ce-o să-ți plătesc !

Pipa moșului.

— Veđi ilustrațiunea de pe pagīna 569. —

Un tablou fōrte original, ce n'are trebuință de explicațiune mai lungă.

Moșul a adormit lângă cartea sa grōsă și pipa i-a cădut din gură.

Băietul care stetea lângă el, sări indată la pipă, o apucă și luāndu-și o poziție bărbătēscă, începe a fumă, pe cānd soru-sa îl ajută a îndeplini acēsta operațiune »pēcătōsă.«

I. H.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Solri literare și artistice. *Di B. P. Hașdēu* va scōte în curēnd de sub presă la București lucrarea sa : »Sic cogito. Ce e vieța ? Ce e mōrtea ? Ce e omul ? » un volum mare de lux. — *Di Ion Ghica* arāngēză pentru tipar o culegere de scrișori de ale luptătorilor romāni pentru renașcerea națională. — *Di D. A. Sturđza* va da sub tipar la București un volum asupra numismaticiei romāne. — *Di N. Volenti* a publicat la Iași un volum de »Poesii«, edițiune de lucș, 192 pagine. — *Di N. Stefanescu*, pictor la București, a espus în sala bibliotecii Ate-neului nou un tablou care represintă Romānia recunoscută independentă. — *Di Ioan Bianu*, bibliotecar al Academiei Romāne, a încheiat un studiu asupra »Psaltirei Scheiane.« — *Di Lazăr Șomeanu* scrie la București un studiu comparativ al limbei romāne din secolul XVII. — *Di G. P. Petrescu* a scos la lumină în București : »Dotățiunile, cuprindēnd dotățiunile între VII și dotățiunile neregulate« ; lucrarea va avē mai multe volume. — *Di Nic. ȳincu* a pus sub tipar la București a doua broșură din monologurile traduse din diferiți autori francezi.

Oea din urmă lucrare a lui Kogălniceānu. Am anunțat, că la București a apărut discursul ținut de dl M. Kogălniceanu cu ocașiunea jubileului de 25 ani al Academiei Romāne în 1/13 aprilie 1891. Primirām și noi acēsta lucrare ; ea pōrtă titlul : »Desrobirea țiganilor, Ștergerea privilegiilor boerești, Emanciparea țeranilor. Discurs rostit în Academia Romānă, ședința solemnă dela 1/13 aprilie 1891, de M. Kogălniceanu, membru al Academiei Romāne.« Partea introducētoare a discursului conține date fōrte interesante pentru biografia ilustrului bărbat decedat, așā că se pōte numi o autobiografie. Publicānd noi în anul acesta, în nr. 26, portretul lui M. Kogălniceanu, drept biografie completată și corectată, reproducem în fruntea acēstui numer acea parte a discursului. Intocmai ca acēsta, așā și celelalte părți, ofer o lecturā prea interesantă și totodată instructivă. Broșuru de 49 pa-

gine in cvart e tipărită elegant in tipografia Carol Göbl.

Piesele dlui Hașdău. Dl B. P. Hașdău își va edita piesele sale teatrale la Socec. Intre altele vor fi «Resvan Vodă și Vidra», «Ion Vodă cel cumplit.» Dl Hașdău va scrie o prefață la acest volum, tratând despre teatrul român.

«**Album aller Nazionen**» e titlul unui volum ce a apărut zilele aceste la Budapesta și in care pe lângă traduceri din autori englezi, unguri, ruși, se află și câteva bucăți din Alecsandri, Eminescu, Ricard Borcean, Carmen Sylva, Macedonsky, De la Vrancea etc.

Cărți de școală. Dl Samuil V. Isopescu, profesor la gimnasiul superior ort. or. din Suceva, a publicat de curând următoarele cărți: 1, Manual de istorie universală pentru clasele inferioare de școle secundare.» Partea a doua. Istoria medie; 2, «Manual de istorie universală pentru clasele inferioare de școle secundare.» Partea a treia.

Reviste și țiare. *Romänische Revue* a apărut pe noiembrie și decembrie in o broșură. Are articoli despre Academia Română, memorandumul românilor din Transilvania și Ungaria; incheie o lucrare metafizică a dlui Velovan, o conferență a dlui Gion, o dare de sémă despre scriitorii români din Bucovina și un articol istoric al dlui A. D. Xenopol; apoi doue poezii de D. Bolintineanu și Iosif Vulcan. In sfârșit o revistă despre scrierile române mai noue. — *Albina Română* se numește o nouă revistă literară, care a inceput să iasă la București; apare de doue ori pe lună. — *Buna Credință*, un nou țiar politic cotidian, a apărut la București sub direcția dlor Nicolae Ionescu și Pana Buescu.

TEATRU ȘI MUSICĂ.

Concertul dlui Musicescu in Oradea-mare. Aflăm cu bucurie, că corul mitropoliei din Iași de sub conducerea dlui Musicescu, rentorcându-se din Paris dela sfîntirea capelei române de acolo, se va oprî și in Oradea-mare ca să dea aici un concert. Corul dlui Musicescu, cel mai escelent dintre toate corurile din România, cu ocasiunea trecerii sale prin unele orașe din Transilvania și Bănăt in anul trecut, a lăsat pretotindenii impresiunile cele mai plăcute, căci cultivă mai cu sémă musica națională populară; de aceea salutăm cu plăcere proiectul d'a vini și pe la noi. Sîntem convinși, că publicul nostru, care s'a intrunit cu atăta zel la concertul dlui Burada, va sprigini și acésta intreprindere artistică, foarte rară in părțile noastre și care reclamă concursul general.

Teatrul Național din Buonresol. Dintre reprezentațiunile din urmă ale Teatrului Național din București relevăm doue seri destinate literaturii clasice. In săptămăna precedentă s'au jucat »Phedra» tragedie in 5 acte, de Racine, tradusă de bătrănul poet și academician G. Sion, «Bolnavul inchipuit» comedie in 3 acte de Moliere. In piesa primă a jucat rolurile de frunte dna Ventura și dnii Nottara și Petrescu; in a doua dna Ciucurescu și dl Niculescu. Dumineca trecută aceleași piese s'au reprezentat a doua oră.

Societatea Andrei Șaguna a teologilor din Sibiu a ținut vineri la 11 decembrie (29 noiembrie), o ședință festivă, in memoria marelui arhiepăstor Andrei, cu următorul program: 1, «Cuvânt ocașional», rostit de Nicolau Vătășan, cleric din cursul al III-lea. 2, »Rugăciune», cor de bărbați de Milgrove. 3, »Scena II, actul III, din Iuliu Cesar», tragedie de Shake-

speare, tradusă de A. Stern, predată de Petru Iuga, cleric din cursul al III-lea, (Brut); Ioan Georgia, cleric din cursul al II-lea, (Antoniu); și Romul Verzea, Aurel Giura, Candin Suci, Ioan Iosof, cetățeni. 4, »Curcanii», anecdotă din resboiu de Th. D. Speranță, declamată de Aron Flucaș, cleric din cursul al III-lea. 5, »Noptea», cântec popular franțuzesc, cor de bărbați.

Serate literare musioale in Oins. Români din Cluș, bătrăni și tineri, au arangiat in tóamna acésta doue serate literare musicale, in care s'au cetit, declamat și cântat și la care s'a intrunit aprópe tótă clasa inteligentă română de acolo. Prima s'a ținut la 7 noiembrie și a doua la 5 decembrie. Intre ele, la 21 noiembrie, s'a dat o petrecere cu joc. Seratele au fost in localul casinei române, balul in otelul »Central.»

BISERICĂ ȘI ȘCOLĂ.

Soiri bisericești și școlare. *Maj. Sa monarcul* a dăruit din casetta sa privată 100 fl. comunității bisericești gr. c. din Alfalău. — *Dl Nicolae Șerban* la 12 decembrie n. va fi promovat de cătră universitatea din Budapesta la gradul de doctor in științele universale juridice.

Jubileu profesoral la Beins. Duminecă la 22 octombrie gimnasiul din Beins a avut o serbare, despre care inse numai acuma primim înștiințare. S'a serbat jubileul de 30 ani al profesoriei dlui George M. Marinescu, la care a luat parte corpul didactic, tinerimea gimnasială și oșpeți mulți. Festivitatea a inceput la 11 ore, după eșirea din biserică. Inteu a luat cuvântul directorul gimnasial dl I. Butean, căruia i-a respuns iubilantul; apoi un student a rostit un discurs, altul (Ales. Muntean) a declamat oda sa ocașională; a mai vorbit dl profesor I. Bulcu și serbarea s'a incheiat de cătră dl director. Intre cuvântări corul și orchestrul tinerimei au delectat publicul cu piese alese,

Societatea Petru Malor a tinerimei române din Budapesta a ales membri ordinari pe dnii Diamandi Manole comerciant in Brașov, dr. George Popa referent școlar in Arad, Coriolan Bredicean avocat in Lugoș și dr. Ioan Mihu avocat in Orăștie. Numerul membrilor societății se sporește pe și ce merge.

Sfîntirea capelei române din Paris se va face la finele lunii curente. Actul se va severși de cătră mitropolitul Iosif al Moldovei. Cântările rituale se vor cântă de corul mitropoliei din Iași sub conducerea dlui G. Musicescu, care va merge anume pentru acésta la Paris. La serbarea acésta și guvernul român va fi reprezentat.

C E E N O U ?

Hymen. *Dl Iuliu I. Roșca*, canoscutul scriitor din București și colaborator al foii noastre, la 1/13 decembrie va serbă cununia sa cu dșora Elena A. Zănescu, fiica dnei Maria A. Zănescu, in Brașov. Trimitem și noi felicitările noastre junei părechi!

Sănetatea reginei României. Se anunță din Pallanza că regina României a intrat in convalescență. De mai multe zile, ea pôte merge. Medicul interdicându-i de a se ocupa cu literatura, Carmen Sylva desenază pe hârtie velină motive de ornamentație pe care ea însaș le inventază și care vor servi ca modeluri pentru decorarea uneia din cele mai vechi biserici din România pe care regele a restau-

rat-o. Albumul la care regina Elisabeta lucrează e aproape terminat.

Știri personale. *Maj. Sa împărătesa și regina Elisabeta* a sosit din Miramare la Viena; tot acolo s'a rentors din Abbazia și archiducesa Stefania. — *Principele Ferdinand*, moștenitorul tronului român, cu ocaziunea căsătoriei sale, va fi ridicat la gradul de general de brigadă.

Reuniunea femeilor române din Brasov a ținut adunarea sa generală în 7 și 9 l. c. S'au ascultat raportul despre activitatea comitetului și despre starea casei. Noul comitet s'a compus din domnele: Agnes Dușoiu, Areti Nemeș, Efrosina G. Ioan, Maria Priscu, Elena Săbădeanu, Elena Voina, Susana Laslo, Vilma Pop, Elena Sotir, Susana Popovici, Polixena Iliasievici, Maria I. Muntean. Făcându-se constituirea comitetului nou, președintă s'a ales dna Agnes Dușoiu, casierită dna Elena Săbădeanu, actuar dl Lazar Nastasi și bărbați de încredere dnii: Petru Nemeș, G. B. Pop, Vasile Voina și Andrei Bârseanu.

Schimbare ministerială în România. După cei trei miniștri dimisionați, numiți în nr. trecut, întregul cabinet Florescu ș-a dat dimisiunea. Noul minister s'a compus astfel: Lascar Catargiu presidiu și interne, generalul Manu domenii, Alesandru Lahovary esterne, prințul Stirbey finanțe, generalul I. Lahovary resboiu, Olanescu lucrări publice, Sturdza Scheianul justiție, Tache Ionescu culte.

Bal român în Arad. Precum ni se comunică, junimea română din Arad și giur, a otărit arangierea unui bal, a cărui venit curat e destinat pentru ajutorarea studenților români lipsiți de mijloce dela școlile de acolo. Comitetul arangiator s'a constituit sub presidiu dlui dr. Stefan C. Pop, alegându-se încă vicepresident dl dr. George Popovici, secretar dl Cornel Ardelean și cassar dl Iuliu Herbay. — În ședința ultimă a comitetului s'a otărit ziua balului pe 6 februarie 1892 st. n. Balul din acest an promite a fi unul dintre cele mai cercetate.

Liga pentru unitatea culturală a Românilor a ținut adunarea sa generală la București în duminica trecută, sub presidiu dlui V. Maniu, președintele comitetului executiv. Inteu dl I. Lupulescu a cetit raportul despre activitatea de până acuma a Ligei; apoi dl Gr. Brătianu a spus starea financiară a secțiunii centrale. În sfârșit dl V. Maniu felicitându-se de rezultatele de până acuma, făcu apel pentru stăruință în muncă și jertfă și de aci înainte la toți Români. Adunarea s'a ținut în sala cea mare a universității.

Impăratul Germaniei la București. Diarele scriu, că împăratul Germaniei va sosi în București în luna martie 1892, venind prin Viena unde va sta trei zile. Impăratul Wilhelm II va plecă din Viena însoțit de Impăratul Austriei și ambii împărați vor vizita Budapesta. La Verciorova împăratul Wilhelm va fi întâmpinat de regele Carol, de unde regele cu inaltul său oșpe vor plecă spre București. Acolo împăratul Wilhelm va sta trei zile când se vor face mari parăzi militare. Majestățile lor vor plecă apoi la Sinaia pentru o zi și apoi la Iași de unde împăratul Wilhelm va plecă spre Berlin. Impăratul va fi însoțit în această călătorie de principele Henric de Prusia, de principele Leopold fratele regelui Carol și de o suită de zece persoane.

Dela dietă. Ședințele s'au redeschis în sâmbăta trecută. Ministrul de culte contele Albin Csáky a prezentat proiectul de lege pentru regularea lefilor învățătorilor și învățătoarelor dela școlile confesionale și comunale. Salarul minimal este fiesat cu 300 fl. pentru învățători ordinari și 200 fl. pentru învățători ajutători, precum și locuință corespunzătoare și cel

puțin $\frac{1}{2}$ juger de grădină. Dacă susținătorul școlii nu pôte plăti, se pôte cere ajutor dela stat, care va acordă cel mult 50 fl. pe an; inse astfel de învățători nu se pot numi fără aprobarea lui. În ședințele din săptămâna acesta s'au votat proiectul de lege, ca din incidentul serbării milenare a venirii ungarilor în țară să se țină o expoziție regnicolară în Budapesta.

O femeie în haine bărbătești. Luni seră, un tiner elegant apără în «teatrul popular» din Viena, și luă loc într'un stal de rangul întâi. Pe timpul reprezentației, vecinii tinerului în cestiune observară că mustața îi alunecă de sub nas și după diferite semne cunoscură că frumosul vizitator al teatrului e o femeie deghizată în haine bărbătești. Intre actul întâi și al doilea tinerul fu arestat. La comisariat, se constată că dâna deghizată e femeia unui comerciant cunoscut din Viena. Ea declară că prin travestirea ei nu urmărise alt scop decât să spioneze pe bărbatul ei, de care aușise că are relațiuni cu o actriță. După dresarea procesului verbal, dâna fu liberată, dar afacerea va avé încă un epilog la judecătorul corecțional.

Știri scurte. *Guvernul român* fiind invitat în mod oficial de a luă parte la expoziția internațională ce se va ținé la Chicago, a respuns că primește. După cum se șcie, guvernul român n'a luat parte la expoziția din Paris. — *În Moldova* evreii se sporesc grozav; în anul 1890 în totă Moldova s'au născut 5654 de ortodocși și au murit 6549; în acelaș timp s'au născut 5359 evrei și au murit 3270: prin urmare, pe când ortodocșii au o pierdere de 895, evreii au un spor de 2089. — *Principele Sturdza*, cel mai mare proprietar fonciar în România, după afirmațiunea diarelor franceze, ar fi subscris 500,000 lei pentru nenorocirii atinși de fomete în Rusia.

OGLINDA LUMEI.

Monumentul literar al lui Bismarck. E știut, că s'a deschis acum câțva timp o subscripție pe totă întinderea imperiului german, în scop d'a se ridică un monument național prințului de Bismarck. Organizații subscripției au strins până acum un milion de mărci. Inse chiar cu atâția bani, se pare că n'o să pôte face nimic. La ridicarea acestui monument se opun greutăți nevinșe, purcese dela voința împăratului. În fața acestor dificultăți, diarul «Hamburgische Nachrichten» a publicat o notă incurcată în care ăice că vremea actuală nu este favorabilă ridicării unui monument de marmoră seu de bronz, destinat a perpetuă amintirea serviciilor făcute de ex-cancelarul patriei germane și că ar fi mult mai potrivit și mai lesne să se dea publicului într'un chip vrednic de subiect, monumentul literar pe care Bismarck și l'a ridicat însuși, adică să se publice o ediție complectă a discursurilor politice pronunțate de prinț în marea lui carieră.

Sărutarea ouă. Un joc de societate, care nu prea are șanse de a se introduce în saloanele noastre, e de câțva timp la modă în America. Jocul se numește «partida de cêpă» și se esecută în modul următor: Șase dame tinere trec într'o odaie separată și una din ele mănâncă o bucată de cêpă. Un tinere e lăsat apoi să intre în odaie și după ce sărută pe rând tôte damele, trebuie să arate pe aceea a cărei gură fragedă miröse a cêpă. Dacă greșește, tinerul își reincepe esamenul din nou, până ce în sfârșit descopere pe mănăcătoarea de cêpă. Se întâmplă dealmintrelea foarte rar, ca fericitul tinere să-și procure siguranță deja după primul «tur.» De obicei sărută câte un cias întreg înainte de a-și da părerea.

O bătă stranie. Din Roma se scrie: Un cas ciudat de bătă a fost observat dăunăți în spitalul din Valencia. E vorba de o femeie care găsea o plăcere deosebită de a-și înfige ace și cuie mici în vârful degetelor. Nemulțumindu-se cu atâta, ea își trată mai pe urmă, în acelaș mod, brațele și mâinile, până ce rănile ce-și pricinul deveniră atât de grave, încât femeia trebuia să recurgă la ajutorul medicilor. Un chirurg îi deschise brațul de sus până jos și scose de o camdată peste 50 de ace și de cuie. Bolnava refușă cu încăpăținare de a se lăsa să fie adormită prin cloroform. Starea ei e relativ satisfăcătoare.

Inelul de credință. Un tiner comerciant din New-York, care avea o logodnică la Londra, îi trimise dăunăți, un inel prețios. Nu trecu mult și tinera damă se certă cu logodnicul ei și-i trimise îndrăgănit inelul. Acesta eră deja o lovitură grea pentru nefericitul amant, dar mai mare fu disperarea lui când i se ceru 46 de dolari vamă pentru inelul de logodnă. El plăti, protestând în acelaș timp și cerând dela ministerul de finanțe restituirea celor 46 de dolari, de ore ce inelul în cestiuone e de fabricație indigenă. Ministerul a dispus să se restituie tinerului vama plătită, după ce se va constata mai întâi, decă inelul n'a primit în străinătate schimbări care să-i mărescă valoarea.

PENTRU DÔMNE TINERE.

Pentru iubitori de cafea neagră. Ca să aveți o bună infuzie de cafea, cu o aromă escelentă, filtrați repede apă clocotită pe cafea pisată — iar nu rășnită, în proporție de 100 grame la 120 la litru de apă. O cescă de cafea astfel făcută, valorează, ca cantitate de substanțe aromatice, mai mult de trei cești de cafea altfel preparată.

Când e făina bună. Cei ce cumpără făină și vor să examineze, ca să afle de nu e falsificată, să ia o cantitate cât ar încăpe într'o cescă de cafea și s'o prăjescă până va luă o colóre cafenie închisă; apoi s'o frece cu mâna pe o scândură. Decă în făină se va afla pământ seu gips, se va vedé prin particulele albe cari se vor arată între firele de făină cafenie. Ca să ve incredințeti și mai bine, turnați puțin acid sulfuric peste ea. Decă vor fi substanțe străine, va fi o fierbere, de nu, nu se va întâmplă nimic.

Insectele, ca păianjenii, furnicele și o sumă de alte animale mici, dar supărătoare, au antipatie mare pentru piétră acră. Un învățat englez a disolvat în patru litre de apă fierbinte un kilogram de piétră acră. Cu o pensulă, se ung locurile în care e cuibul insectelor. Esperința i-a reușit și e de recomandat imitarea ei.

MENUNȚȘURI SCIINTIFICE.

Sborul painjnilor. În doue ședinți d'a rândul, Academia de științi din Paris s'a ocupat cu chestiuonea acestă atât de mult desbătută în vremea din urmă, chestiuone dela a cărei lămurire un naturalist, dl de Saulnis, speră a scôte un principiu folositor la construirea unei mașine de sburat. E hotărit acum că painjini sboră seu mai bine dis călătoresc prin aer pe distanțe foarte mari. În spriginul acestui fapt s'au adus observații făcute de curând precum și acele ale naturaliştilor de mai de mult. Lincecum din Texas a susținut tot'dauna că păianjenul pôte să se urce pe ața sa în aer și cu ajutorul unei adieri cât de slabe până la înălțimea de 400 și chiar 600 de

metri. Cu un vânt mai tare el pôte să străbată într'un timp relativ scurt, 275 de kilometri prin aer. Darwin călătorind pe fluviul La Plata, a găsit la gura lui, la o depărtare de 96 de kilometri de uscat painjini care veniau de sus pe ațile lor ale căror capete erau de sigur prinse de mal. Dl E. Iarry dela Florența scrie că a văduț păianjeni formând din ața lor un fel de coșuri așa ușore, încât ele se ridicau dimineața de aburul de rouă. Painjinul stătea spânzurat de coș cu un picior și se urcă astfel în sus ca și un balon. Naturalistul Cook a înregistrat faptul că un vapor care se află la 300 de kilometri de uscat a fost d'odată năvălit de painjini veniți pe vânt; cartelele și frânghiile au fost într'un minut acoperite de painjini cari cu încetul au dispărut. S'a vorbit apoi de ploile de ațe de painjini care sânt cu adevărat surprindătoare.

Ovillsația preistorică a Americol. S'a prezentat Academiei de științi din Londra mai multe vase de pământ formând figuri ciudate și sculptate într'un chip admirabil. Ele au fost găsite într'o peșteră în Salvador și se socoteșce că datază de cel puțin doue mii de ani. Prin urmare civilizația Mexicană care întrece pe acea a asirienilor și babilonenilor din lumea veche și care a pus în uimire pe savanții noștri, fusese întinsă și asupra Salvadorului. Vasele reprezentă deități, monștri fabuloși, precum cai inaripați, ființi cu capete de om și cu trupuri de animal. Un lucru curios este de observat, că unele figuri sânt făcute cu barbă pe când se șcie că indienii cari au locuit și locues acele părți, nu au barbă. Ca și la vasele descoperite în Mexic, s'au găsit și aci urme de scriere prin semne. Astfel, o cruce (+) însemnă Dumneșeu. Un cerc însemnă lumea. O pasere de noapte arată mörtea. Alte semne pe care nu le putem reproduce aci, amintesc pe acele ce se ved pe vasele feniciene. Savanții englezi sânt într'o mare fieber. Dênșii cred că au să isbutescă a dovedi că fenicienii descoperiseră America cu mult înainte de Cristof Columb și făceau comerț cu locuitorii ei.

SFATURI HIGIENICE.

Apa caldă ca medicină. Se recomandă apa caldă ca medicină simplă în contra durerii de măsele. Se ia o bucățică de postav împăturat de câteva ori peste olaltă, se moie în apă fierbinte și apoi se frecă ușor cu ea măseua bolnavă și gingia din giurul ei, iar după aceea bucățica de postav se ține câteva timp pe măseua. Acesta trebne să se facă de mai multe ori până când durerea încetează. Cu cât bolnavul pôte suferi o cataplasma mai caldă, cu atât durerea încetează mai iute.

Pentru copiii cu stomacul slab, se recomandă, ca aliment, dimineața lapte prospet, amestecat cu carne friptă și pisată și pâne. — De heut, o soluție de acid hidrocloric, 4 grame, într'un litru de apă. Se dă copilului câte-o linguriță după fiecare mesă.

Contra influenței. Un medicament preventiv în contra influenței. Amestecați acid horic cristalisat (6 gr.) naftol pulverisat 1 gr. și jum., antipirină 2 grame. Inspirați din acest amestec de dece seu douedeci de ori pe zi.

Ereu să abusăm de cărnurile sângerătoare. Ce e drept, ele sânt mai hrănitore când sânt preparate astfel, dar beneficiul acesta e mai mult aparent decăt real, pentru că întrebuițarea lor pricinuesce stomacului prea multă oboselă. De altmintrelea acesta e inconvenientul cel mai neînsemnat al cărnei sângerătoare, pentru că ea conține și parasite, cum e de pildă germinele toeniei, pe care o pôte distruge numai

o fierbere suficientă și care, decât se desvoltă în organismul nostru, pricinuește într'ensul perturbătinui grave. Carnea de ôie este unica care nu conține nici odată așă dișele toenia, prin urmare e mai puțin pri-mejdios de a o consumă în stare sângerândă decât carnea de bou.

Proprietar, redactor răspunțător și editor:
IOSIF VULCAN.

Călin-dar-ul sêptê-mă-nei.

Ți-ua sêpt.	Călin-dar-ul vechiu	Calind. nou	Sô-rele
Dumin. 28 după Rus. c. Ev. 14 dela Luc c. 18, gl. 8, a inv. 3.			res. ap.
Duminică 1	Prof. Naum	13 Lucia	7 41 4 8
Luni 2	Prof. Avacum	14 Nicasiu	7 42 4 8
Mărți 3	Prof. Sofronie	15 Maxim	7 43 4 8
Mercuri 4	Mart. Barbara	16 Adelheida	7 44 4 8
Joi 5	Cuv. Say'a	17 Lazar	7 45 4 9
Vineri 6	† St. Par. Nicolae	18 Achile	7 45 4 9
Sâmbătă 7	Par. Ambrozie	19 Abraham	7 46 4 9

Otel și cafenea.

Am onôrea a înșciința onorab. public din Biharia și Oradea-mare, că am inchiriat pe mai mulți ani otelul Bucsányi, numit:

„OTEL NAȚIONAL“

Oradea-mare, strada Grădinei,

cu 12 odăi pentru ôspeti, cu cafenea și restaurațiune de vêră și de iêrnă,

pe care le-am arangiat conform trebuințelor moderne.

Mulțumind on. public de încrederea cu care m'a onorat timp de mai mulți ani, îi cer spriginul și 'n viitor, servindu-i și de-acuma nainte **benturi bune,**

bere Dreher de cea mai alêsă calitate, vinuri curate și mâncări gustuôse.

Serv umilt

IOSIF SÛCH,

arendătorul «Otelului Național».

2 (3-10)



B. HELD

ORADEA-MARE,

Strada Pomul-verde
Nr. 23.



Magazinul principal al fabricelor de postav mai renumite din Brașov.

Am onôrea a face cunoscut, că pentru comoditatea publicului cumpêrător am angajat un escelent

croitor de vestminte bâr-băteșci, care pregăteșce din stotele cumpêrate la mine vestminte după moda cea mai nouă. Deôrăce acest

magazin esclusiv de postav,

în privința bogăției, a gustului și a

ieftinetății estraordinare

pôte concură cu ori care negustorie de acelaș fel din Budapeșta, sper că on. public va sprigini și mai călduros întreprinderea nouă.

4 (3-5)

Cel mai fin

lag pentru padimente de odaie

care 'n 3 ore se uscă ca piêtra

De a lui Christoph Schramm 1 kg în șatulă 1.20

De a lui Schramm și Hörner » » » 1.10

De a lui Chitz și Meller » » » - .90

Se află la

BERTALAN BERKES

Oradea-mare, strada Pomul-verde nr 33.

Mustre gratis și franco.

Comandele din provincie se efectuează repede și prompt.

1 4-10

SPECIALITĂȚI
anume lucruri de mână, arti-
coli de hori arufinciale, vest-
minte pentru copii, paltône,
tali-tricot, precum și mâr-
turi merune și cele mai
nove garmisiri de toalete se
află în magazinul lui
ALBERT FREYBERGER,
ORADEA-MARE,
(edificiul Bazar). (3-10)
Olosig, strada principală

Elegman et Comp.

ORADEA-MARE,

piața St. Ladislau,
lângă podul cel mic, cu onôre înșciințeză pe on. public, că

înainte de-a face inventarul

dorind a-și micș magazinul, își vinde tôte mărfurile și anume paltône femeieșci gata, stofe de vestminte, pânzării, bareșuri de spêlat și mârâmi de iêrnă,

cu soăđemênt de 30%

În provincie trimit cu plăcere mustre.

5 (3-5)